

Fogászati kommunikáció

**A félelem és a szorongás
csökkentésének
lehetőségei a fogorvosi
rendelőben.**

Dr. Tóth Zsuzsanna

Fogászati beavatkozás jellegzetességei

- ⌘ Kiszolgáltatottság
- ⌘ Fontos érzékszerveink, agyunk közelsége a beavatkozás helyéhez.
- ⌘ Száj-régió mélylélektani jelentősége (!)
- ⌘ Kezelés jelentős (!) esztétikai, funkcionális hatásai
- ⌘ Korábbi fájdalmas beavatkozások bevésődése
- ⌘ Tapasztalathiány, információhiány

Félelem

Szorongás

- ⌘ Külvilágból érkező konkrét veszélyhelyzet.
- ⌘ Adott szituációhoz, problémához kötött.
- ⌘ Lehet bénító, regressziót, dermedtséget okozó.
- ⌘ Lehet pozitív, serkentő mechanizmus.

- ⌘ Tárgy nélküli bizonytalan feszültségi állapot.
- ⌘ Saját állapotunk belső nyugtalansága.
- ⌘ Pontosán meg nem fogalmazott probléma érzelmi elhárítása.

-BECK,EMERY: A szorongásos zavarok és fóbiák kognitív szemlélete. Animula, Budapest,1999; 69-103.

-KIERKEGAARD S: A szorongás fogalma. (1884), Göncöl Kiadó, Győr,1993.

-KLEINKNECHT RA, KIEPAC RK, ALEXANDER LD: Origins and characteristics of fear of dentistry. J Am Dent Assoc 1973; 86: 842-848.

Fogászati félelem és a szorongás kapcsolata

CORAH NL: Development of dental anxiety scale. *J Dent Res* 1969;48: 596.

Szeparációs szorongás gyermekkorban

-KLINBERG G,BERGGREN U,CARLSON SG,NORÉN JG: Child dental fear:cause related factors and clinical effects. Eur J Oral Sci 1995;103:405-412

A félelem tünetei

- ⌘ Kognitív tünetek
- ⌘ Affektív tünetek
- ⌘ Viselkedésben megny. tünetek
- ⌘ Szomatikus tünetek

A félelem kognitív tünetei

⌘ Szenzoros, perceptuális tünetek

⌘ Gondolkodási nehézségek

⌘ Fogalmi tünetek, kognitív torzítás

A félelem affektív tünetei

- ⌘ Izgatottság
- ⌘ Türelmetlenség
- ⌘ Feszengés
- ⌘ Feszültség
- ⌘ Nyugtalanság
- ⌘ Ingerlékenység
- ⌘ Sajátos „félelem érzés”

- Jaj ne ijedjen meg, kedves uram, csak egy csúnya kiálló szöveget akar kiszedni az íróasztalomból a Varga doktor úr!

A félelem viselkedés tünetei

- ⌘ Gátlás
- ⌘ Menekülés-elkerülés
- ⌘ Beszéd folyamatosságának hiánya
- ⌘ Koordinációs zavar
- ⌘ Motoros nyugtalanság

A félelem szomatikus tünetei-I.

- ⌘ Szív-érrendszeri tünetek: gyors szívverés, magas vérnyomás, ájulás.
- ⌘ Légzőszervi tünetek: gyors légzés, nehézlégzés, légszomj, fulladás, mellkasi fájdalom.
- ⌘ Neuromuszkuláris tünetek: fokozott reflexek, remegés, merevség, görcs, általános gyengeség, nyugtalanság, feszült arc, szemhéj rángatózása.

A félelem szomatikus tünetei-II.

- ⌘ **Gasztrointesztinális tünetek:** hasi fájdalom, étvágytalanság, hányinger, hányás, hasmenés.
- ⌘ **Bőr tünetek:** sápadt arc, kipirulás, tenyér izzadás, ált. izzadás, hőhullámok, viszketés.
- ⌘ **Egyéb tünetek:** vizelési inger, gyakori vizelés, szájszárazság, köhögési inger, tág pupillák.

Fogászati kezeléssel kapcsolatos félelem diagnosztikája és mérésére alkalmas módszerek

- ⌘ 1- "Fogászati szorongásskála" (Dental Anxiety Scale /DAS/)
- ⌘ 2- " Fogászati félelem kérdőív" (Dental Fear Survey/DFS)

A fogászati kezeléssel kapcsolatos félelem diagnosztikája és mérésére alkalmas módszerek

- ⌘ **CORAH NL: Development of a dental anxiety scale. J Dent Res 1969;48:596.**
- ⌘ **KLEINKNECHT RA, THRONDIKE RM, McGLYNN FD, HARKAVY J: Faktoranalysis of the dental fear survey with cross-validation. J Am Dent Assoc 1984;108:59-61.**
- ⌘ **FÁBIÁN TK, KELERMEN P, FÁBIÁN G: Dental Anxiety Scale („Fogászati szorongás skála”) hazai bevezetése. Magyar populáción végzett szorongásepidemiológiai vizsgálatok. Fogorv Szle 1998; 91:43-52.**
- ⌘ **FÁBIÁN TK, HANDA T, SZABÓ M, KELEMEN P, KAÁN B, FÁBIÁN G: Dental Fear Survey („Fogászati félelem kérdőív”) magyar fordítása, hazai populáción végzett mérések eredményei. Fogorv Szle 1999;92:307-315.**

Fogászati szorongás skála

DAS

☒ **1.-** Ha holnap fogorvoshoz kellene mennie, hogyan érezné magát?

⌘ **2.-** A fogorvosi váróban ülve mit érez a kezelésre várva?

⌘ **3.-** Mit érez a fogorvosi székben ülve, mialatt a fogorvos készül elkezdni fúrni a fogát?

⌘ **4.-** Ül a fogorvosi székben hogy megtisztítsák a fogait. Mit érez mialatt a fogorvos előkészíti a műszereket, amelyekkel végigkaparja a fogait az íny körül?

Fogászati félelem kérdőív DFS

- ⌘ Fogászat kerülése- 1. Kezelésre bejelentkezni képtelen
- ⌘ 2. Kezelésre elmenni képtelen
- ⌘ Vegetatív idegrendszeri aktivitása kezelés alatt
- ⌘ 3.- Izomfeszítés
- ⌘ 4.- Szapora légzés
- ⌘ 5.- Izzadás
- ⌘ 6.- Émelygés, hányinger
- ⌘ 7.- Gyorsabb szívverés
- ⌘ Szituációs és stimulus okozta félelmek
- ⌘ 8.-Időpontot kér
- ⌘ 9.- Közeledik a rendelő felé
- ⌘ 10.- A váróban ül

Fogászati félelem kérdőív DFS

- ⌘ 11.- A fogorvosi székben ül
- ⌘ 12.- Érzi a rendelő szagát
- ⌘ 13.- Meglátja a fogorvost
- ⌘ 14.- Meglátja az injekciós tűt
- ⌘ 15.- Érzi hogy injekciót kap
- ⌘ 16.- Meglátja a fúrót
- ⌘ 17.- Meghallja a fúrót
- ⌘ 18.- Érzi a fúró okozta rezgést
- ⌘ 19.- Fogkő eltávolítás
- ⌘ 20.- Általában mennyire fél a fogászattól.

Fogászati kezeléstől való félelem főbb epidemiológiai jellemzői

- ⌘ Különbségek a beavatkozások között
- ⌘ Nemi különbségek
- ⌘ Életkor befolyásoló szerepe
- ⌘ Gyermekeknél
- ⌘ Családi állapot
- ⌘ Jövedelem, iskolai végzettség
- ⌘ Szorongás és a fogászattal kapcsolatos félelem közötti kapcsolat

Fogászati kezeléstől való félelem főbb epidemiológiai jellemzői hazánkban

⌘ NEMZETKÖZI

⌘ DAS: 8.6-9.3

⌘ DFS: 36.6-37.7

⌘ MAGYAR

⌘ DAS: 9.9-12.2

⌘ DFS: 42.0-46.3

**Fogászati klinikum szempontjából
fontos**

**Félelmi reakcióval járó
pszichiátriai kórképek**

- **Fóbiák**
- **Pánikbetegség**

-BERNÁTH L, RÉVÉSZ GY: A pszichológia alapjai. Tertia kiadó, Budapest, 1995;

-BECK, EMERY: A szorongásos zavarok és fóbiák kognitív szemlélete. Animula, Budapest, 1999; 69-103.

Fóbiák

- ⌘ Agórafóbiák
- ⌘ Szociális fóbiák
- ⌘ Izolált vagy specifikus fóbiák
 - ⌘ - Odontofóbia

Pánikbetegség, pánikroham

⌘ Diagnózis- DMS-VI

⌘ A típus--

⌘ B típus--

- KOPP M:Orvosi pszichológia. Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézet, Budapest, 1994;
- DMS-VI text revision, a DMS-IV módosított szövege. Animula, Budapest, 2001; 167-168.

Pánikroham differenciáldiagnózisa

- ⌘ Infarktus
- ⌘ Asztmás roham
- ⌘ Epilepszia
- ⌘ Kollapszus
- ⌘ Fogászati fóbiából fakadó rosszullét
- ⌘ Érzéstelenítő okozta toxikus reakció
- ⌘ Érzéstelenítő okozta allergiás reakció
- ⌘ F! Hiperventilláció - önrontó kör
- ⌘ F! Pánikbetegség fokozhatja (?) az anafilaxiás reakció esélyét (IgE)

Fogászati félelem és szorongás csökkentésének lehetőségei

- ⌘ Megelőzés
- ⌘ Gyógyszeres kezelés
- ⌘ Pszichoterápiás lehetőségek

Fogászati félelem prevenciója

⌘ Társadalmi

Szociális helyzet javítása

Családvédelem

Felvilágosítás

Ellátás színvonalának javítása

⌘ Fogorvosi

Kommunikáció

Orvos-beteg kapcsolat

Fájdalommentesség

Felvilágosítás

Felvilágosítás I.

⌘ Gyermekkorban

- Szülők felvilágosítása
- Két éves kortól
- Óvodáskorban
- Iskoláskorban

⌘ Felnőttkorban

Felvilágosítás

- ⌘ Előzetes tájékoztatás
- ⌘ Önismereti és „kibeszélő” csoport
- ⌘ „Tell-show-do” módszer

A fogászati félelem kezelési lehetőségei

A./ Gyógyszeres

B./ Pszichés

kommunikáció

Orvos-beteg-asszisztens kapcsolat

Fájdalommentesség, szakaszosság

Felvilágosítás

Pszichoterápiás technikák

Gyógyszeres lehetőségek

- ⌘ Szorongásoldók (benzodiazepinek, per os)
- ⌘ Éber szedáció (benzodiazepinek i.v.)
- ⌘ Nitrogénoxidul \pm hipnózis
- ⌘ Általános narkózis

Fájdalom mentesség, szakaszosság

- ⌘ Érzéstelenítés
- ⌘ Legegyszerűbbel kezdeni
- ⌘ Lépésenként haladni
- ⌘ Nem kiengedni a folyamatból

Kommunikáció

⌘ Non-verbális

Metakommunikáció

A team tagjainak együttműködése

Fogászati kezelő és váró kialakítása

Várakozási idő lerövidítése

⌘ Verbális

Motiváció

Énerősítés

Kötések

Pacing-leading

Transz kommunikáció (külön előadásban)

Metakommunikáció

⌘-Orvos megjelenése

⌘-Orvos öltözködése (páciens elvárásai, bizalom megteremtése, kaszthoz tartozás)

⌘Páciens megérintése- kézfogás

⌘Térbeli elhelyezkedés

Orvos-beteg-asszisztens kapcsolat –team munka

- ⌘ Tudatos elvárások
- ⌘ Tudattalan elvárások
- ⌘ Megküzdési stratégiák
- ⌘ Feltétel nélküli elfogadás
- ⌘ Érzékszervi modalitások figyelembevétele

Pszichoterápiás technikák

- ⌘ Deszenzitizáció külön a kezelés előtt
- ⌘ Éber deszenzitizáció a kezelés alatt
- ⌘ Hipnotikus deszenzitizáció
- ⌘ Nem deszenzitizációs hipnózis technikák

Verbális kommunikáció I.

⌘ Páciens modalitásának feltérképezése

- Vizuális
- Auditív
- Kinetikus

⌘ Páciens megküzdési stílusának felismerése

Verbális kommunikáció II.

 MOTIVÁCIÓ

Verbális kommunikáció III.

⌘ **Pacing and leading** (M.H. Erickson)

Verbális kommunikáció IV.

⌘-Érzések visszatükrözése

⌘-Átfogalmazás

⌘-Énerősítés

⌘-Kötések

EMPÁTIA -Rogers 1942

-Buda 1978

-Tausch 1973

Feltétel nélküli elfogadás

Kongruencia

Kerülendő kommunikációs stratégiák

- ⌘ Fenyegetés, figyelmeztetés**
- ⌘ Moralizálás, prédikáció**
- ⌘ Bírálat, kritika, vádaskodás**
- ⌘ Gúny nevetségessé tétel**
- ⌘ Kioktatás**
- ⌘ Direkt tanácsadás, megoldási javaslat**

Ajánlott irodalom:

- ⌘ Bálint M: Az orvos, a betege és a betegség.
Animula kiadó .Budapest ,1990
- ⌘ Molnár P Csabai M: A gyógyítás pszichológiája.
Springer Hungarica Kiadó ,1996
- ⌘ Tringer László: A gyógyító beszélgetés.
SOTE Budapest, 1992
- ⌘ Vértés G. Fábián TK : Fogorvosi
pszichoszomatika . Medicina Könyvkiadó Zrt.
Budapest, 2007

**„Az emberi tudomány legfőbb
célja maga az ember”**

Kölcsey

